

Foto: Nastuh Abootalebi, Unsplash

DUURZAAMHEIDSBELEID

Bestuur

Beleid over goed bestuur en ethisch handelen van bedrijven

asn impact investors

Inhoud

1 Inleiding 3

2 Toepassing van dit duurzaamheidsbeleid 6

3 Criteria voor goed bestuur voor ondernemingen 7

3.1 Integratie van due diligence in beleid en managementsystemen 7
3.2 Samenstelling en beloning bestuur 8
3.3 Gedragsregels en ethisch handelen 10
3.4 Corruptie 11
3.5 Respect voor internationale standaarden en lokale rechtsorde 13
3.6 Belastingontduiking en belastingontwijking 14
3.7 Lobbyactiviteiten en politieke bijdragen 17
3.8 Transparantie 18

ASN IMPACT INVESTORS

ASN Impact Investors is erop gericht dat de beleggingen in de ASN beleggingsfondsen passen in of bijdragen aan een wereld waar mensen veilig en gezond kunnen leven met oog voor de natuur. Nu en in de toekomst. Daartoe toetsen, selecteren en monitoren wij alle bedrijven, projecten en landen op basis van strikte duurzaamheidscriteria op het gebied van klimaat, biodiversiteit, mensenrechten, goed bestuur en dierenwelzijn, gericht op het verlagen van negatieve impact en het verhogen van positieve impact. Daarnaast zetten wij actief aandeelhouderschap in om die wereld sneller dichterbij te brengen. Meer informatie

Versie: 3.0
Datum vaststelling: 02-okt-2023

1 Inleiding

Mensenrechten, klimaat en biodiversiteit zijn de pijlers van ons duurzaamheidsbeleid. Samen bestrijken zij bijna alle onderwerpen die van belang zijn bij alles wat wij doen. Onder meer bij de selectie van onze financieringen en beleggingen. We stellen ons daarbij dan ook drie vragen:

- **Mensenrechten**: hoe beschermen we de rechten van mensen via onze financieringen en beleggingen?
- **Klimaat**: hoe selecteren we onze financieringen en beleggingen zo, dat ze bijdragen aan een veilig, leefbaar en stabiel klimaat voor mens en natuur?
- **Biodiversiteit**: hoe dragen we met onze financieringen en beleggingen bij aan een schoon milieu?

Naast deze drie pijlers is er nog een thema belangrijk bij de selectie van financieringen en beleggingen. Dit thema is 'bestuur' (*governance*).

WAT VERSTAAN WIJ ONDER BESTUUR?

Bestuur is een zeer algemeen begrip. Het verwijst naar alle processen van besturen, ongeacht de soort organisatie. Dit kunnen landen, internationale organisatie, bedrijven of semioverheden zijn. Goed bestuur is belangrijk omdat het leidt to vertrouwen, en gaat niet zozeer over het nemen van de 'juiste' beslissingen maar over het best mogelijke proces om deze beslissingen te nemen.

Van oorsprong is bestuur bij ondernemingen[1] (*corporate governance*) niet opgezet vanuit ethisch besef. Onder bestuur vallen onderwerpen zoals de verantwoordelijkheden van bestuurders, de bestuursstructuur en de rechten van de aandeelhouders.[2] Hoewel er ondernemingen zijn die corporate governance onder maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) plaatsten, is corporate governance in veel gevallen ook wettelijk verplicht.[3] Anders dan de wat meer traditionele benadering van corporate governance, kan bestuur ook van een ethische en duurzame kant benaderd worden. De Nederlandse Corporate Governance Code voor beursgenoteerde ondernemingen heeft in 2022 duurzame lange termijn waardecreatie en inclusiviteit in de code opgenomen[4]. Hierbij is het belangrijk dat ondernemingen op een rechtvaardige, nette manier zaken doen.

We verwachten dat zij zich minimaal verplichten lokale en internationale wet- en regelgeving te respecteren. Tevens verwachten wij dat zij uit eigen beweging integer handelen en dit verankeren in beleid en processen, ook op onderwerpen die niet in wet en regelgeving zijn vastgelegd. Daarnaast verwachten we dat multinationale of beursgenoteerde ondernemingen[5] gepaste zorgvuldigheid (*due diligence*[6]) ook in hun waardeketen toepassen. Multinationale ondernemingen zullen meestal ook beursgenoteerde ondernemingen zijn maar dat hoeft niet. Het zijn ondernemingen die in meer dan één land vestigingen hebben. Het implementeren van due diligence volgens de multilateraal overeengekomen OESO-richtlijnen helpt ondernemingen om negatieve effecten voor milieu, mensenrechten, consumenten en *corporate governance* die gerelateerd zijn aan hun bedrijfsactiviteiten, waardeketens of andere zakelijke relaties, te vermijden en aan te pakken.

1 Definitie van 'onderneming': ondernemingen kunnen zowel (beursgenoteerde) organisaties met een winstoogmerk zijn als non-profitorganisaties, semioverheid etc. Voor ons is vooral de afbakening van een onderneming van belang. Daarvoor hanteren wij de boekhoudkundige grenzen: tot een onderneming behoort alles wat die onderneming in de balans moet opnemen.
2 Cheffins, B.R., Januari 2012, *The History of Corporate Governance*, p. 1.
3 Zie voor een overzicht van de corporate governance codes (wetgeving): https://ecgi.global/content/codes.
4 https://www.mccg.nl/publicaties/codes/2022/12/20/corporate-governance-code-2022
5 Dit beleidstuk heeft betrekking op multinationale (bedrijf met vestigingen in meer dan één land) of beursgenoteerde ondernemingen. Kortweg aangeduid met ondernemingen tenzij anders bedoeld. Dat is niet volledig strak te definieren maar voldoende voor de toepassing van dit beleid.
6 OECD-Due-Diligence-Guidance-for-Responsible-Business-Conduct.pdf

Beschrijving en belang van bestuur van een onderneming

Bestuur is een zeer algemeen begrip. Het verwijst naar alle processen van besturen, ongeacht de soort organisatie. Dit kunnen onder meer landen[7], internationale organisaties, ondernemingen en semioverheden zijn. Goed bestuur is belangrijk omdat het leidt tot vertrouwen in het bestuur, ongeacht of het gaat over het bestuur van een land of van een onderneming. Goed bestuur verwijst naar processen waarover bedrijven beschikken die zorgen voor verantwoorde besluitvorming.[8] Wij richten ons in dit beleidsstuk primair op ondernemingen. Voor multinationale ondernemingen is *due diligence* zoals beschreven in de OESO-richtlijnen een adequaat proces op basis waarvan prioriteiten kunnen worden gesteld en beslissingen kunnen worden genomen. Om er voor te zorgen dat due diligence integraal deel uitmaakt van het ondernemingsproces, is het noodzakelijk dat bestuurders van ondernemingen erbij worden betrokken. Bestuurders dienen bij het vervullen van hun plicht om in het belang van de onderneming te handelen, ook rekening te houden met mensenrechten, klimaatverandering en de gevolgen van hun beslissingen voor biodiversiteit. Dit wordt ook onderstreept in het wetsvoorstel voor *due diligence* van de Europese Commissie dat op 23 februari 2022 is publiceerd.

WAT VERSTAAN WIJ ONDER 'HET BESTUUR'?

Hoe een onderneming haar bestuur inricht, is vaak afhankelijk van het land waar zij is gevestigd. Grofweg valt 'het bestuur'[9] van een onderneming als volgt in te delen:

- het uitvoerende bestuur, namelijk de directie van een onderneming;
- het toezichthoudende of niet uitvoerende bestuur, namelijk de raad van commissarissen.

Voor het toezichthoudende bestuur zijn twee modellen te onderscheiden[10]:

1. het one-tier-bestuursmodel, waarbij de raad bestaat uit zowel uitvoerende als niet-uitvoerende bestuurders. De niet-uitvoerende bestuurders hebben de rol van toezichthouders.
2. het two-tier-bestuursmodel, dat bestaat uit twee organen: een bestuur (*management board*) dat zich bezighoudt met uitvoerende taken, en een raad van commissarissen (*supervisory board*) die toezicht houdt.

Het one-tier-model komt voor in de meeste landen, waaronder de VS en het Verenigd Koninkrijk. Het two-tier-bestuursmodel komt bijvoorbeeld voor in Duitsland. In sommige landen, zoals Nederland, kunnen ondernemingen zelf kiezen welk van de twee modellen ze gebruiken.

Wij hechten belang aan goed bestuur. Uitwassen, zoals corruptie en schending van lokale wetten en regels, brengen de stabiliteit van een onderneming op de lange termijn in gevaar. Ook voor het implementeren van goed duurzaamheidsbeleid is het van belang dat het bestuur goed functioneert. Bovendien kunnen uitwassen grote maatschappelijke gevolgen hebben. Zo wordt geschat dat wereldwijd 1 biljoen US-dollars wordt betaald aan steekpenningen[11] en dat de kosten van corruptie tenminste vijf procent van het wereldwijde bruto binnenlands product bedragen.[12]

7 Wij hanteren de term 'landen', maar daar kunt u ook 'staten' voor lezen. De laatste term is formeel correcter, omdat de staat de vertegenwoordiging van de macht is. Voor de leesbaarheid hanteren wij echter de term 'landen'.
8 Good governance for good decisions (europa.eu) en What is Good Governance? (unescap.org)
9 Wij onderscheiden de volgende bestuursgremia (inclusief de corresponderende Engelse termen):
Bestuur = executive + non-executive directors.
Directie = executive directors = uitvoerende bestuurders = raad van bestuur.
Commissarissen = non-executive directors = niet uitvoerende bestuurders.
Directie = management (VS).
10 https://www.ondernemersplein.nl/artikel/one-tier-board-als-bestuursmodel/.
11 OECD/ CleanGovBiz, *Boosting integrity, fighting corruption*, https://www.oecd.org/investment/50350066.pdf
12 https://www.un.org/press/en/2018/sc13493.doc.htm

WAT IS BESTUUR?

De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) en de Verenigde Naties (VN) hebben beide beginselen voor *corporate governance* opgesteld.[13] Hierin komen onder meer de volgende onderwerpen aan de orde:

- openheid en transparantie, onder andere over de doelstellingen van ondernemingen en over hun financiële en operationele prestaties;
- naleving van wet- en regelgeving, oftewel respect voor de lokale rechtsorde;
- structuur, beloning en samenstelling van het bestuur; een onderwerp om op te letten bij de samenstelling is bijvoorbeeld de aanwezigheid van onafhankelijke bestuursleden;
- ethisch beleid en de ondersteunende structuur hiervoor;
- de rechten van aandeelhouders: hieronder valt onder andere hun deelname aan het beslissingsproces over fundamentele zakelijke veranderingen en de benoeming van bestuursleden;
- gelijke behandeling van aandeelhouders, waaronder minderheids- en buitenlandse aandeelhouders;
- de rol en rechten van belanghebbenden.

Wij baseren onze selectiecriteria voor bestuur op de uitgangspunten van verschillende (inter)nationale organisaties, zoals de OESO, de VN, het VN Global Compact en het Global Reporting Initiative (GRI). Voor Nederlandse ondernemingen verwachten we dat ze ook de Nederlandse Corporate Governance Code[14] volgen. De meeste definities die wij in dit beleidsstuk hanteren zijn gebaseerd op de definities van Transparancy International. De definities op het gebied van belastingontduiking zijn gebaseerd op de OESO. Op relevante plaatsen in de tekst staan voetnoten met de standaarden en bronnen.

13 OECD (2015), *G20/OECD Principles of Corporate Governance; VN, 2006, Guidance on Good Practices in Corporate Governance Disclosure.*
14 https://www.mccg.nl/publicaties/codes/2022/12/20/corporate-governance-code-2022

2 Toepassing van dit duurzaamheidsbeleid

Financieren en beleggen behoren tot de kernactiviteiten van ons bedrijf. Het gaat om beleggingen in landen via staatsobligaties, financieringen van kleine bedrijven[15] en van projecten via kredieten, en beleggingen in multinationale, en of beursgenoteerde ondernemingen, instellingen en (semi)overheden via aandelen en obligaties. De selectiecriteria zijn uitgewerkt in aparte beleidsstukken en samengevoegd in de *Handleiding Duurzaamheidscriteria*[16]. Het beleidsstuk Bestuur & Ethisch handelen van bedrijven geldt alleen voor multinationale en/of beursgenoteerde ondernemingen. Voor de andere financieringen of beleggingen hanteren we andere criteria of is dit onderdeel van de reguliere due dilligence.

Als belegger hebben we meestal vier instrumenten ter beschikking om onze invloed aan te wenden: selectie van ondernemingen, engagement (dialoog), stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en aanjagen. Er zijn echter ook investeringen waar we niet al deze vier instrumenten kunnen inzetten. Denk aan bedrijfsobligaties of bij niet-beursgenoteerde ondernemingen. Hieronder staat kort hoe wij deze instrumenten inzetten in relatie tot goed bestuur.

Bestuur en de selectie van ondernemingen

Wij gebruiken de criteria en beleidsbeoordelingen uit dit beleidsstuk bij de duurzaamheidsanalyses van beursgenoteerde ondernemingen. Op basis hiervan bepalen we welke ondernemingen worden opgenomen in ons beleggingsuniversum. Dit is de pool van ondernemingen waarin wij kunnen beleggen. Ook gebruiken we de criteria bij het heronderzoek van ondernemingen die al opgenomen zijn in ons beleggingsuniversum.

Bestuur en engagement met ondernemingen

Minimaal om de vier jaar toetsen we elke onderneming opnieuw aan de duurzaamheidscriteria. Hieruit kan blijken dat de onderneming niet meer voldoet aan de criteria die wij op het gebied van het thema bestuur stellen. Als we dit constateren, brengen we de onderneming op de hoogte van de punten waarop zij niet meer voldoet. Als bij heronderzoek (na vier jaar) blijkt dat de onderneming nog steeds niet voldoet op deze punten, kunnen wij haar verwijderen uit het universum. Soms gaan wij (tussentijds) engagement aan met een onderneming naar aanleiding van ernstige negatieve berichten over de onderneming.

Bestuur en stemmen op aandeelhoudersvergaderingen

Wij hebben stemrecht op aandeelhoudersvergaderingen van ondernemingen als wij in een onderneming beleggen. Het stembeleid voor de samenstelling en beloning van het bestuur staan in kaders in hoofdstuk 3.2 Samenstelling en beloning bestuur. Meer informatie vindt u in het Stembeleid zoals is terug te vinden in de prospectus van de beleggingsfondsen.

Rol als aanjager van de duurzaamheid

Ook buiten onze activiteiten als financiële instelling om kunnen wij ons inzetten voor maatregelen die beter bestuur stimuleren in samenhang met andere belangen, zoals mensenrechten, klimaat en biodiversiteit. Zo kunnen we bijvoorbeeld maatschappelijke organisaties die onze visie op bestuur delen, steunen met publiciteit of door bijdragen aan hun acties. Ook kunnen we standpunten innemen in maatschappelijke discussies over onderwerpen die betrekking hebben op bestuur.

15 Max 10 miljoen euro omzet of maximaal 49 medewerkers
16 Zie hiervoor de beleidsstukken Wonen, Microfinanciering en de Handleiding Duurzaamheidscriteria.

3 Criteria voor goed bestuur voor ondernemingen

Hieronder staan onze criteria en/of beoordelingen van beleidsonderdelen op het gebied van bestuur bij ondernemingen. Deels zijn dit algemene criteria, zoals *due diligence*, gedragsregels, ethisch handelen en respect voor de lokale rechtsorde. Daarnaast gaan wij specifiek in op corruptie en op belastingontduiking en -ontwijking.

Per onderwerp zijn er beoordelingen van beleidsonderdelen. Ze zijn van toepassing ongeacht de onderzoekscategorie waarin de multinationale en/of beursgenoteerde onderneming valt.[17] Wij keuren alleen ondernemingen goed die aan alle beoordelingsrichtlijnen voldoen.[18]

3.1 INTEGRATIE VAN DUE DILIGENCE IN BELEID EN MANAGEMENTSYSTEMEN

De OESO-richtlijnen bedoelen met het concept van *due diligence* (gepaste zorgvuldigheid) het proces waarin bedrijven de mogelijke en daadwerkelijke ongunstige effecten van hun handelen identificeren, voorkomen en verminderen, en waarbij zij verantwoording afleggen over hun aanpak als integraal onderdeel van hun besluitvormingsproces en risicobeheersystemen.

Bij de uitwerking van *due diligence* staan de rechten en mogelijke en daadwerkelijke risico's op negatieve gevolgen voor rechthebbenden, zoals werknemers en lokale gemeenschappen centraal en niet de risico's voor het bedrijf zelf[19]. Als bedrijven ongunstige effecten hebben, dienen zij deze te herstellen of compenseren. Ook gaat het om het monitoren van de praktische toepassing en resultaten. Tenslotte gaat het om de communicatie over de manier waarop de negatieve gevolgen worden aangepakt waar het de eigen bedrijfsactiviteiten of die in de waardeketen van de onderneming betreft. *Due diligence* moet geïntegreerd worden in de zakelijke besluitvorming en het risicomanagement. Omdat het een doorlopend proces is, is het gericht op continue verbetering. In de figuur hieronder wordt het due diligence proces weergegeven:

Figuur 1 - Due diligence cycle (OECD)

17 Voordat we een onderneming onderzoeken, beoordelen we eerst of zij actief is in (hoog)risicolanden en in risicosectoren. Op basis van deze analyse stellen we het onderzoeksniveau vast. Zie de Handleiding ASN Duurzaamheidscriteria voor een verdere uitwerking van onze risicoanalyse en de daaruit voortvloeiende onderzoekscategorieën.
18 Zie voor een verdere toelichting op de beoordelingsrichtlijnen de Handleiding ASN Duurzaamheidscriteria.
19 OESO Due Diligence handreiking voor maatschappelijk verantwoord ondernemen

Voor het uitvoeren van het *due diligence*-proces hebben verschillende staffuncties zoals legal, finance, communications, compliance, inkoop en human resources een rol te vervullen. Het is aan het bestuur om dit proces te coördineren en een afweging te maken tussen de belangen die geïdentificeerd worden in het *due diligence*-onderzoek. Daarbij is adequaat toezicht op deze processen essentieel en hebben ook een eventuele raad van commissarissen en audit committee een taak te vervullen[20].

Integratie van Due Dilligence in beleid en managementsystemen
Wij verwachten van een bedrijf dat het gepaste zorgvuldigheid (due diligence) toepast conform de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen en/of de principes voor mensenrechten en het bedrijfsleven (UNGP's). En dat het duidelijk is hoe dit belegd is in het bedrijf.
SDG targets: 8.5; 8.7; 8.8

Onvoldoende:	Het bedrijf past geen due dilligence toe.
Matig:	Verantwoordelijkheid voor het toepassen van due diligence is onduidelijk
Voldoende:	Het is duidelijk waar de verantwoordelijkheid voor het toepassen van due diligence is belegd
Goed:	Verantwoordelijkheid voor het toepassen van due diligence is belegd bij een bestuurder
Uitstekend:	Een onderneming communiceert het beleid in ieder geval: • intern, aan de relevante medewerkers, door voorlichting en training, • die periodiek worden herhaald; en • extern, aan de overige betrokkenen, experts en zakenrelaties.

Een bestuurder betreft:
1°. lid van het bestuur van een onderneming;
2°. als het geen bestuur heeft, de algemeen directeur en, als die functie bestaat, de adjunct-algemeen directeur;
3°. andere personen die vergelijkbare functies uitoefenen als bedoeld onder 1° of 2°

3.2 SAMENSTELLING EN BELONING BESTUUR[21]

Wij verwachten van ondernemingen dat zij open en transparant zijn en dat zij integer handelen. De samenstelling en beloning van het bestuur zijn hiervoor een belangrijke graadmeter.

De samenstelling van het bestuur gaat over de diversiteit binnen een bestuur. Wij verwachten van ondernemingen dat zij transparant zijn over de samenstelling van het bestuur. Het is goed als zich meerdere onafhankelijke leden in het bestuur bevinden, omdat dit het risico op belangenconflicten vermindert.[22] Ook belangrijk vinden wij de diversiteit van het bestuur. Idealiter is het bestuur een afspiegeling van de samenleving(en) waarin de onderneming actief is. Wereldwijd zijn vrouwen ondervertegenwoordigd in besturen. Daarom zien we graag dat ondernemingen streven naar een evenwichtiger verdeling tussen mannen en vrouwen. De diversiteit van het bestuur gaat ook over andere vormen van diversiteit, zoals cultuur en leeftijd. Bij voorkeur wegen ondernemingen alle verschillende vormen van diversiteit mee in de selectie van bestuurders.

20 De verwachte richtlijn duurzame corporate governance: verantwoord ondernemen moet hoog op de bestuursagenda · Maandblad voor Ondernemingsrecht · BJu Tijdschriften
21 OESO, 2004, OECD Principles of Corporate Governance. ; VN, 2006, Guidance on Good Practices in Corporate Governance Disclosure. ;; Global Reporting Initiative, G4 Reporting Principles and Standard Disclosure, p. 36-41.
22 https://www.mccg.nl/de-code

STEMBELEID OVER DE SAMENSTELLING VAN HET BESTUUR:[23]

Wij stemmen over het algemeen voor de aanstelling van een commissaris, behalve wanneer wij twijfelen aan:

- de onafhankelijkheid van de commissaris of het niet-uitvoerend bestuurslid, zoals bij het bestaan van zakelijke banden met het bedrijf;
- de vaardigheden en ervaring van de raad van commissarissen of de niet-uitvoerende bestuurders, ook op het gebied van mensenrechten, klimaat en biodiversiteit;
- de betrokkenheid van de commissaris of het niet-uitvoerend bestuurslid bij mensenrechten, klimaat en biodiversiteit en andere zaken die zijn vastgelegd in het duurzaamheidsbeleid van ASN Beleggingsfondsen UCITS N.V.;
- het onbesproken gedrag zoals door geen veroordeling voor crimineel gedrag en geen juridische procedure door aandeelhouders;
- de diversiteit in het intern toezichtsorgaan; als na de benoeming meer dan 60% van de leden van hetzelfde geslacht zijn, stemt ASN Beleggingsfondsen UCITS N.V. tegen alle nieuw genomineerden van dat geslacht;
- de aanwezigheid van de commissaris bij vergaderingen; Bij een aanwezigheid onder de ca 75% zonder afdoende motivatie wordt een herbenoeming niet goedgekeurd;
- de getalsmatige realiseerbaarheid

Naast de samenstelling van het bestuur is ook de beloning van het bestuur van belang Wij hechten belang aan een rechtvaardiger verdeling van welvaart en daar horen rechtvaardige beloningen bij. In ons mensenrechtenbeleid besteden wij aandacht aan leefbaar loon.[24] Daarmee richten wij ons op de mensen met de laagste lonen.

In dit beleidsstuk ligt de nadruk op het ondernemingsbestuur en dus op de beloning van het bestuur en de (top)managers. De laatste jaren is daar veel maatschappelijke verontwaardiging over. Dit komt doordat men de lonen en de eenmalige of structurele bonussen als excessief en/of onrechtvaardig ziet. Deze verontwaardiging is er niet voor niets. De lonen van 'gewone' werknemers zijn de afgelopen jaren nauwelijks gestegen, terwijl de beloning van bestuurders wel (flink) is toegenomen. In veel gevallen komt dit vooral doordat het bestuur naast het vaste loon ook een variabele beloning, een bonus, krijgt.[25] In de VS is een verschil van een factor 200 al geen uitzondering meer.[26] De website PayScale maakt voor de Amerikaanse markt inzichtelijk dat dit verschil in loon excessieve vormen kan aannemen. Zo verdiende de CEO van Nike in 2021 meer dan duizend maal zoveel als de gemiddelde werknemer.[27] In Europa zijn de verschillen tussen de lonen van bestuurders en gemiddelde werknemers van een factor 100 of meer, waarbij Nederland in de top vijf van landen staat waar het verschil tussen bestuurder en werknemerlonen het hoogst is.[28]

Excessieve verschillen zijn voor ons niet acceptabel, wij wensen een gematigde beloning van bestuurders. Maar er zijn voor ons ook nog andere argumenten. Zoals beloning die afwijkt van de afgesproken prestaties of een beloning zonder voldoende duurzame doelstellingen.

Vanwege de toename van de belonings- en inkomensverschillen vinden wij de beloning van het bestuur een belangrijk thema. We hebben hiervoor criteria opgesteld. Ons stembeleid is ons belangrijkste middel om hier uitvoering aan te geven.

23 https://beleggingsfondsen.asnbank.nl/web/file?uuid=0dc2079c-3514-42e3-9f57-0dec89dba966&owner=a67fe3d1-a3cf-4638-8a56-8ec3dd3b78c9&contentid=5205
24 https://beleggingsfondsen.asnbank.nl/web/file?uuid=0dc2079c-3514-42e3-9f57-0dec89dba966&owner=a67fe3d1-a3cf-4638-8a56-8ec3dd3b78c9&contentid=5205
25 W. Vermeend en R. van der Ploeg, Onvrede over topbeloningen. Telegraaf, 28 juni 2014.
26 https://www.statista.com/statistics/424159/pay-gap-between-ceos-and-average-workers-in-world-by-country/ en https://www.epi.org/publication/ceo-pay-in-2020/
27 https://www.business.org/finance/accounting/hourly-wages-ceo-vs-employees/
28 https://www.statista.com/statistics/424159/pay-gap-between-ceos-and-average-workers-in-world-by-country/

STEMBELEID OVER DE BELONING VAN HET BESTUUR[29]

Wij stemmen voor een beloningsbeleid waarin de beloning mede wordt bepaald door prestatie-indicatoren voor duurzaamheid. Tevens stemmen wijvoor beloningsbeleid en plannen voor incentives (financiële) prikkels), tenzij wij deze beschouwen als excessief en niet gerechtvaardigd in de actuele marktomstandigheden of als deze volgens ASN Beleggingsfondsen UCITS N.V. niet passend is in de opbouw van het loonhuis, in het licht van de financiële positie van de onderneming of in vergelijking met soortgelijke bedrijven.

Activiteiten:
De samenstelling en beloning van het bestuur is voor iedere onderneming van belang. Bij grote (beurs-genoteerde) ondernemingen zijn echter vaker excessen op het gebied van beloning. Ook is de gender-diversiteit van besturen gering. Wereldwijd heeft 23.3% van de Raad van Besturen ook vrouwen. Waar het diversiteit in bredere zin betreft is het moeilijk om data te vinden, hoewel dit begint te veranderen[30].

Samenstelling en beloning bestuur
SDG targets: 5.5, 5.c, 10.4
Wij verwachten dat bedrijven open en transparant zijn en integer handelen. De samenstelling en beloning van het bestuur zijn hiervoor belangrijke graadmeters. Wij verwachten dat het bedrijf transparant is over de samenstelling van het bestuur en over de taken en rollen die bestuurders hebben in het bestuur.

Onvoldoende:	Het bedrijf is niet transparant over de samenstelling van het bestuur.
Voldoende:	Het bedrijf is transparant over de samenstelling van het bestuur.
Goed:	Er zitten meerdere onafhankelijke leden in het bestuur van het bedrijf; of het houdt bij de selectie van bestuurders rekening met de diversiteit van het bestuur, waaronder de verdeling over vrouwen en mannen; of het is transparant over de beloning van het bestuur. Er zijn geen ernstige en/of structurele misstanden bekend.
Uitstekend:	Het bedrijf heeft alle elementen die hierboven zijn beschreven, opgenomen in het beleid. Daarnaast stelt het bedrijf de beloning van het bestuur mede afhankelijk van prestaties op het gebied van duurzaamheid, en baseert de variabele beloning mede op langetermijn-doelen.

3.3 GEDRAGSREGELS EN ETHISCH HANDELEN[31]

We beleggen alleen in ondernemingen die gedragsregels hebben opgesteld. Doel van deze regels is ongewenst handelen van werknemers en/of van de onderneming en haar dochteronderneming(en) tegen te gaan. Voorbeelden van ongewenst handelen zijn fraude en oplichting (vormen van bedrog), witwassen en belangenverstrengeling, discriminatie en ongewenste omgangsvormen zoals (seksuele)intimidatie, pesten, agressie en (verbaal) geweld. De ethische normen en waarden van een onderneming kunnen vastgelegd worden in een gedragscode (*code of conduct*). In de gedragscode kan worden uitgelegd hoe misstanden gemeld kunnen worden, dus of er een klokkenluidersregeling of vertrouwenspersoon is. Om de gedrags-regels te handhaven kan een onderneming werknemers verplichten een contract te tekenen waarin staat dat zij de gedragsregels hebben gelezen en begrijpen. Ook kan de onderneming een *compliance officer*[32] aanstellen die ook verantwoordelijk is voor de naleving van de gedragscode.

29 https://beleggingsfondsen.asnbank.nl/web/file?uuid=0dc2079c-3514-42e3-9f57-0dec89dba966&owner=a67fe3d1-a3cf-4638-8a56-8ec3dd3b78c9&con-tentid=5205
30 Egon Zehnder - Executive Search, Board Consulting, Leadership Advisory - 2020 Global Board Diversity Tracker – Tracker Highlights - Egon Zehnder
31 Global Reporting Initiative, *G4 Reporting Principles and Standard Disclosure*, p. 41-42.
32 Een *compliance officer* is een persoon die is aangesteld om toe te zien op de naleving van wet- en regelgeving in de organisatie.

DEFINITIES GERELATEERD AAN GEDRAGSREGELS EN ETHISCH HANDELEN[33]

- **Belangenverstrengeling**
  Situatie waarin een persoon of de organisatie waar hij voor werkt (overheid, onderneming, media-organisatie of ngo) wordt geconfronteerd met de keuze tussen de eisen en plichten van de functie en zijn eigen belang.
- **Fraude**
  Bedrog; bewust iemand misleiden om een oneerlijk of onwettig voordeel te behalen (financieel, politiek of anderszins). Landen beschouwen dergelijke vergrijpen als crimineel of als een inbreuk op het burgerlijk recht.
- **Verduistering**
  Wanneer iemand met een functie bij een instelling, organisatie of onderneming zich geld of goederen die hem zijn toevertrouwd, op oneerlijke en illegale wijze toe-eigent of deze gebruikt of verhandelt, met als doel persoonlijk gewin of andere activiteiten.
- **Witwassen**
  Het verbergen van de afkomst, eigendom of bestemming van geld dat illegaal of oneerlijk is verkregen door het onder te brengen in wettige economische activiteiten.

Gedragsregels en ethisch handelen
We verwachten dat bedrijven het gedrag en ethische handelen regelen. Dit gaat om ongewenst handelen van werknemers en/of van het bedrijf en zijn dochteronderneming(en). Bijvoorbeeld fraude en oplichting (vormen van bedrog), witwassen en belangenverstrengeling.

Onvoldoende:	Het bedrijf heeft geen beleid om het ethische handelen te regelen.
Matig:	Het bedrijf noemt iets over gedrag en ethisch handelen, maar heeft geen formeel beleids-document, zoals een gedragscode.
Voldoende:	In het beleid of de gedragsregels staat iets over gedrag en ethisch handelen. Onethisch handelen wordt niet getolereerd. Er zijn geen misstanden bekend.
Goed:	Er is een gedetailleerde beschrijving van wat de organisatie onder ethisch handelen verstaat en welke maatregelen zij treft als er misstanden worden ontdekt. Er zijn geen ernstige misstanden bekend.
Uitstekend:	Alle bovenstaande zaken zijn in orde en geïntegreerd in de ondernemingsprocessen. Het bedrijf borgt dit bijvoorbeeld door werknemers contracten te laten tekenen, en door een klokkenluidersregeling en een compliance officer of compliance comité. Het bedrijf verbindt consequenties aan overtreding van de regels. Er zijn geen ernstige misstanden bekend.

3.4 CORRUPTIE[34]

We beleggen alleen in ondernemingen die beleid hebben om corruptie tegen te gaan. De maatschappelijke kosten van corruptie zijn immers hoog (zie het volgende kader). Corruptie kan gedefinieerd worden als misbruik van toevertrouwde macht voor eigen voordeel. Dit misbruik kan financieel en niet-financieel zijn. Er bestaan verscheidende vormen van corruptie, waaronder omkoping, afpersing en faciliterende betalingen (zie het volgende kader voor de uitleg van deze begrippen). Wij verwachten van ondernemingen dat zij corruptie tegengaan en uitleggen wat zij verstaan onder corruptie. Dit kan door beleid hiervoor op te stellen, evenals door (de vormen van) corruptie te behandelen in de gedragscode. Het is goed als de onderneming daarbij het onderscheid erkent tussen passieve corruptie (het aannemen van steekpenningen en vormen van omkoping, zoals cadeaus en vermaak) en actieve corruptie (het aanbieden steekpenningen en vormen van omkoping, waarmee de onderneming iets probeert te bewerkstelligen).

33 Voor het opstellen van de definities is gebruikt: Transparency International, The Anti-Corruption Plain Language Guide, 2009.
34 Door verschillende internationale standaarden wordt aandacht besteed aan anti-corruptie. Zie bijvoorbeeld: Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) 'Verdrag inzake bestrijding van omkoping van buitenlandse ambtenaren bij internationale zakelijke transacties' en het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie (UNCAC) in december 2005. Daarnaast is anti-corruptie het tiende beginsel van het VN Global Compact, als ondernemingen zich committeren aan de Global Compact dan moeten ze elke vorm van corruptie tegengaan, inclusief afpersing en omkoping.

EFFECTEN CORRUPTIE

'Corruptie is een verraderlijke plaag, die een breed scala aan ondermijnende effecten heeft op samenlevingen. Corruptie ondermijnt de democratie en de rechtsstaat, leidt tot schendingen van mensenrechten, ontwricht markten, tast de kwaliteit van leven aan en laat georganiseerde misdaad, terrorisme en andere bedreigingen voor de veiligheid van mensen bloeien.'[35] *– aldus Kofi Annan, secretaris-generaal van de Verenigde Naties in 2003.*

Zoals eerder vermeld werd, wordt geschat dat wereldwijd meer dan 1 biljoen US-dollar wordt betaald aan steekpenningen[36] en dat de kosten van corruptie tenminste vijf procent van het wereldwijde bruto binnenlands product.[37] Daarnaast heeft corruptie een negatieve sociale, economische en politieke impact, evenals een negatieve impact op het milieu[38]:

- **Politieke impact**
  Corruptie heeft op twee manieren politieke impact. Zij kan politieke processen beïnvloeden, zoals verkiezingen en de financiering van politieke partijen. Daarmee ondermijnt zij de heerschappij van het volk en daarmee de basis van de democratie. Corruptie kan er ook voor zorgen dat publieke basisvoorzieningen niet worden geleverd, doordat geld bijvoorbeeld wordt besteed aan prestigeprojecten in plaats van aan gezondheidzorg. Daardoor verliest de overheid haar legitimiteit en geloofwaardigheid.
- **Socio-economische impact**
  Zoals hierboven al genoemd is, kan corruptie ertoe leiden dat geld niet of in mindere mate besteed wordt aan basisvoorzieningen, zoals onderwijs en gezondheidzorg. Hierdoor worden voornamelijk arme mensen geraakt doordat zij veelal geen toegang hebben tot degenen die besluiten nemen. Deze toegang is in corrupte samenlevingen nodig om bepaalde goederen en diensten te verkrijgen.
- **Economische impact**
  Corruptie verstoort marktmechanismen, zoals eerlijke concurrentie, en ontmoedigt binnen- en buitenlandse investeringen.
- **Milieu-impact**
  Corruptie kan leiden tot vervuilende projecten en plundering van natuurlijke hulpbronnen zoals hout, edelstenen en mineralen.

Uit onderzoek van Transparancy International blijkt dat corruptie het laagst is in Noord-Europa, Nieuw-Zeeland en Singapore.[39] Dit wil echter niet zeggen dat ondernemingen die gevestigd zijn in deze regio's niet betrokken kunnen zijn bij corruptie, aangezien veel van deze ondernemingen ook actief zijn in landen waar meer corruptie is. Belangrijk is ook dat voor omkoping (en dus ook faciliterende betalingen) twee partijen nodig zijn: de ontvanger en de betaler.

35 Corruption an 'insidious menace' to economic and social development - Annan | | UN News
36 OECD/ CleanGovBiz, Boosting integrity, fighting corruption, https://www.oecd.org/investment/50350066.pdf
37 https://www.un.org/press/en/2018/sc13493.doc.htm
38 Eerlijke Bankwijzer, 202020, 18e actualisering, p. 33.
39 https://www.transparency.org/en/cpi/2020

DEFINITIE VAN CORRUPTIE EN VORMEN VAN CORRUPTIE[40]

- **Corruptie**
  Misbruik voor eigen gewin van de macht die iemand is toevertrouwd. Corruptie kan worden onderverdeeld in corruptie op grote schaal[41], corruptie op kleine schaal[42] en politieke corruptie[43], afhankelijk van de hoeveelheid geld die ermee verloren gaat en de sector die het betreft.
- **Omkoping**
  Het aanbieden, beloven, geven, accepteren of uitlokken van een voordeel dat dient als prikkel voor een handeling die illegaal of onethisch is of het vertrouwen beschaamt. Prikkels zijn er in de vorm van giften, leningen, honoraria, beloningen en andere voordelen (belastingen, diensten, giften etc.).
- **Faciliterende betalingen**
  Een kleine steekpenning, oftewel een betaling om zaken te vergemakkelijken, versnellen of versoepelen. Doel hiervan is de uitvoering van een werkpraktijk of noodzakelijke handeling waarop de betaler volgens de wet of anderszins recht heeft, te verzekeren of bespoedigen.
- **Afpersing**
  Wanneer iemand direct of indirect gebruikmaakt van de toegang die hij heeft tot kennis of een machtspositie, om op basis van dwingende bedreigingen onverdiende samenwerking of compensatie te eisen.

Activiteiten:
De kans op corruptie is hoger bij (grote) financiële transacties, (grote) infrastructuur- of bouwprojecten en internationaal opererende ondernemingen die veel opdrachten van overheden krijgen.

Corruptie
SDG target: 16.5
We verwachten dat bedrijven corruptie tegengaan. Dit gaat om politieke, sociale en economische situaties waarin iemand die in een machtspositie verkeert, ongeoorloofde gunsten verleent in ruil voor wederdiensten of als vriendendienst. Bijvoorbeeld afpersing, faciliterende betalingen en omkoping (steekpenningen, cadeaus of vermaak). Hierbij kan onderscheid gemaakt worden tussen actieve corruptie (omkopen) en passieve corruptie (omgekocht worden).

Onvoldoende:	Het bedrijf heeft geen beleid over corruptie, of er zijn ernstige en/of structurele misstanden.
Matig:	Het bedrijf noemt iets over corruptie, maar heeft dit niet opgenomen in een beleidsdocument.
Voldoende:	In het beleid van het bedrijf komt corruptie aan de orde; het bedrijf tolereert dit niet. Er zijn geen ernstige en/of structurele misstanden bekend.
Goed:	Het bedrijf beschrijft in detail wat het verstaat onder corruptie en welke maatregelen het treft als er misstanden worden ontdekt. Er zijn geen misstanden bekend.
Uitstekend:	Alle bovenstaande zaken zijn in orde. Daarnaast beschikt de organisatie over een klokkenluidersregeling en een compliance officer of compliance comité. Er zijn geen misstanden bekend.

3.5 RESPECT VOOR INTERNATIONALE STANDAARDEN EN LOKALE RECHTSORDE

We verwachten van ondernemingen dat ze respectvol omgaan met de samenleving waarin zij, hun dochterondernemingen en leveranciers ondernemen. Dit houdt in dat ze respect hebben voor de lokale rechtsorde gebaseerd op internationale standaarden. Ze overtreden bijvoorbeeld niet de nationale wetten doordat ze fraude plegen of (belasting)wetten en regels misbruiken. Dit geldt vooral in armere landen waar overheden

40 Voor het opstellen van de definities is gebruikt: Transparency International, *The Anti-Corruption Plain Language Guide*, 2009.
41 Grand Corruption: Acts committed at a high level of government that distort policies or the central functioning of the state, enabling leaders to benefit at the expense of the public good.
42 Petty Corruption: Everyday abuse of entrusted power by low- and mid-level public officials in their interactions with ordinary citizens, who often are trying to access basic goods or services in places like hospitals, schools, police departments and other agencies.
43 Political Corruption: Any contribution, made in cash or in kind, to support a political cause. Examples include gifts of property or services, advertising or promotional activities endorsing a political party, and the purchase of tickets to fundraising events. Wij zien niet iedere politieke bijdrage van een onderneming als corruptie. We hebben wel criteria opgenomen met betrekking tot het geven van politieke bijdragen door ondernemingen, zie hiervoor Lobby en politieke bijdrage, op pagina 12-13.

over onvoldoende middelen, kennis en capaciteit beschikken om misbruik tegen te gaan. Wij verlenen geen medewerking aan dergelijke activiteiten, in welk land dan ook, en raden dit ook klanten af.

Als nationale wetten of gebruiken conflicteren met internationale standaarden, verwachten wij dat ondernemingen de standaarden volgen die de meeste bescherming bieden, en dat deze niet conflicteren met onze criteria voor mensenrechten, biodiversiteit en klimaat. Denk bijvoorbeeld aan lokale rechtsorde die privacy schendt of persvrijheid beperkt of discriminerend is. Wij willen dat ondernemingen daar niet aan bij dragen.

Activiteiten:
De kans op het schenden van lokale rechtsorde of internationale standaarden is groot bij (grote) financiële transacties, grote infrastructuurprojecten en internationaal opererende ondernemingen die veel opdrachten van (semi)overheden krijgen.

Respect voor de lokale rechtsorde
SDG target: 16.3
We verwachten dat bedrijven respectvol omgaan met de samenleving waarin zij en hun dochterbedrijven en toeleveranciers ondernemen.

Onvoldoende: Er zijn ernstige misstanden op het gebied van overtreding van wet- en regelgeving.

Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen.

Voldoende:
- Het bedrijf respecteert de lokale rechtsorde. Er zijn geen berichten dat het stelstelmatig de lokale wet overtreedt of betrokken is bij fraude.
- Het bedrijf zet ook anderen niet aan de lokale wetten en eigen en/of sectorspecifieke gedragscodes te overtreden.
- Als er een conflict is tussen nationale wetten of gebruiken en internationale standaarden, volgt het bedrijf de hoogste norm.

Goed: Het bedrijf respecteert de eigen of sectorspecifieke gedragscodes.

3.6 BELASTINGONTDUIKING EN BELASTINGONTWIJKING[44]

We verwachten van multinationale of beursgenoteerde ondernemingen dat zij op een rechtvaardige manier omgaan met het betalen van belastingen. We willen dat ondernemingen geen misbruik maken van belastingwetten of belastingparadijzen. En dat als een onderneming bedrijfsspecifieke belastingafspraken maakt met een land hierover transparant is; net als dat zij, voor zover mogelijk, transparant is over eventuele betrokkenheid bij belastingzaken in een land. Wij sluiten ondernemingen uit die zich schuldig maken aan belastingontduiking en betrokken zijn bij ernstige vormen van belastingontwijking.

Veel landen hebben afspraken met elkaar gemaakt in belastingverdragen over de vraag welk land het recht heeft om grensoverschrijdende activiteiten te belasten, en tegen welk tarief.[45] Deze afspraken zijn gemaakt om dubbele heffingen (double taxation) te voorkomen. Dubbele heffing houdt in dat ondernemingen over dezelfde inkomsten tweemaal belasting moeten betalen. Helaas maken deze afspraken het ook mogelijk dat ondernemingen belasting ontwijken door misbruik te maken van de regels.[46] Hoewel wij begrijpen dat ondernemingen dubbele heffingen willen voorkomen, vinden wij dat ondernemingen geen misbruik mogen maken van deze regels en niet betrokken mogen zijn bij dergelijke vormen van belastingontwijking. Daarom sluiten wij ondernemingen uit waar ernstige en/of stelselmatige controversen naar boven komen met betrekking tot het betalen van belastingen.

44 De Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) besteedt aandacht aan belasting in de OESO Richtlijnen voor Multinationals en de OESO Action Plan on Base Erosion and Profit Shifting.
45 Een verslag gecoördineerd door Eurodad. Hidden profits: the EU's role in supporting an unjust global tax system 2014.
46 Een verslag gecoördineerd door Eurodad, Giving with one hand and taking with the other: Europe's role in tax- related capital flight from developing countries 2013.

In de praktijk bij de analyse van ondernemingen is het lastig om een duidelijke lijn te trekken tussen wat wel en wat niet onder ernstige belastingontwijking valt. Belasting is een sterk verjuridiseerd thema dat weinig transparant is voor niet-deskundigen. Toch hebben we geprobeerd een grens te definiëren voor wanneer belastingontwijking onacceptabel is door gebruik te maken van de engagementhandleiding Belasting van de Principles for Responsible Investment (PRI).[47] Deze handleiding onderscheidt "red flags" om ondernemingen te identificeren die zeer waarschijnlijk gebruik maken van ernstige vormen van belastingontwijking. Ondernemingen die op al deze punten bevestigend scoren, worden uitgesloten. Deze ondernemingen zijn te herkennen aan de volgende vier kenmerken:

1. De onderneming is betrokken bij controversen op het gebied van belastingontwijking of -ontduiking of door herhaaldelijke veroordelingen. Of het bedrijf komt negatief in het nieuws door lobbyactiviteiten tegen bijvoorbeeld verdere belastingtransparantie of voor een (veel) lagere belastingdruk.
2. De onderneming is onvoldoende transparant. Er is geen (zichtbaar) beleid voor belastingen en geen transparantie per land waar activiteiten worden ontplooid.
3. De onderneming heeft dochterbedrijven in belastingparadijzen zonder dat het daar daadwerkelijk activiteiten ontplooit. Bronnen zijn de Corporate Tax Haven Index van Tax Justice Network[48] en de non-cooperative tax jurisdictions van de Europese Unie[49].
4. De onderneming kent een grote "tax gap". Dat betekent het verschil tussen de verwachte belastingdruk (expected tax rate) op basis van waar omzet is gegeneerd en de daadwerkelijke belastingdruk dat het bedrijf rapporteert over de periode.[50]

In een ideale situatie rapporteert een onderneming hoeveel belasting zij betaalt in elk land waar zij actief is (country-by-country reporting) en zet zij dit in de financiële context van bijvoorbeeld de verkopen, omzet, investeringen of het aantal werknemers in dat land. Een groep Nederlandse beursgenoteerde ondernemingen heeft zich gecommitteerd aan de Tax Governance Code die VNO-NCW op 18 mei 2022 heeft gepresenteerd en aangeboden aan de staatssecretaris. Volgens de werkgeversorganisatie zal de code leiden tot veel meer transparantie over het fiscale gedrag en over belastingafdrachten van ondernemingen in de landen waarin zij actief zijn. De gecommitteerde ondernemingen zullen verder geen gebruik maken van zogenoemde belastingparadijzen en zien het betalen van belasting als een essentieel onderdeel van hun maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO) beleid[51].

BELASTINGONTWIJKING: LETTER OF GEEST VAN DE WET VOLGEN?

'De strategieën om ondernemingsbelasting te plannen mogen technisch gezien wettelijk zijn en afhankelijk van zorgvuldig geplande interacties tussen diverse belastingregels en –uitgangspunten, het uiteindelijke resultaat ervan is dat de basis van de ondernemingsbelasting van veel landen wordt uitgehold op een manier die niet de bedoeling is van het beleid van het land.' – OESO.

Zoals uit het citaat van de OESO naar voren komt, doen ondernemingen niets illegaals als zij belasting ontwijken. Internationale ondernemingen die aan 'tax planning' doen, zien belasting betalen als een kostenpost. Met behulp van belastingplanning streven zij ernaar de belastingafdracht te minimaliseren. Maar hoe moreel en ethisch verantwoord is dit? Katharine Teague, een Britse advocaat die voor Christian Aid werkte, zegt het volgende over een rechtvaardige lastenverdeling:
'Ondernemingen moeten een belangrijke rol spelen in wereldwijde samenlevingen en een van hun bijdragen is de belasting die ze betalen. Deze belastingbetalingen zijn onmisbaar; ze maken het overheden mogelijk het land te voorzien van infrastructuur, de arbeidskrachten van de toekomst op te leiden en te betalen voor essentiële diensten.'
Onze conclusie is dat ondernemingen die belasting ontwijken wel gebruik maken van de openbare voorzieningen en infrastructuur van een land, maar niet of nauwelijks bijdragen aan de financiering hiervan.

47 https://d8g8t13e9vf2o.cloudfront.net/Uploads/w/c/g/pri_taxguidance2015_550023.pdf
48 https://corporatetaxhavenindex.org/
49 https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en
50 Deze ligt wereldwijd tussen de 20-30%. Bron: https://tradingeconomics.com/country-list/corporate-tax-rate Voor een uitgebreidere uitleg verwijzen we naar de PRI tax guidance, pagina 15: https://d8g8t13e9vf2o.cloudfront.net/Uploads/w/c/g/pri_taxguidance2015_550023.pdf
51 Eumedion nieuwsbrief mei 2022 en 25580_20220219_vno-ncw_tax_governance_code_eng_-_1_v4.pdf

Waarom is belastingontwijking een probleem?
Hoewel belastingontwijking wereldwijd voorkomt, is belastingontwijking extra nadelig voor ontwikkelingslanden. De OESO schat dat belastingparadijzen Afrika meer kosten aan verloren inkomsten dan het continent ontvangt aan hulp van ontwikkelde landen.[52] De Britse organisatie Christian Aid schat dat ontwikkelingslanden jaarlijks $ 160 miljard aan belastinginkomsten mislopen door belastingontduiking en -ontwijking door ondernemingen.[53] Dit is een enorme inkomstenderving voor deze landen waar, door de grote omvang van de informele economie, nationale inkomsten uit belasting vaak ook al laag zijn. Dit houdt in dat deze landen minder geld kunnen besteden aan bestrijding van armoede en aan gezondheidszorg, onderwijs en infrastructuur.[54]

DEFINITIES[55]

- **Belastingontwijking**
  In het algemeen wordt de term belastingontwijking gebruikt voor regeling(en) van een belastingbetaler die zijn bedoeld om de belastingdruk te verlagen. Hoewel de regeling strikt legaal kan zijn, is zij tegenstrijdig met de intentie van de wetgeving die gevolgd zou moeten worden.
- **Belastingontduiking**
  In het algemeen wordt de term belastingontduiking gebruikt voor illegale regelingen waarbij belastingverplichting of -aansprakelijkheid wordt verborgen of niet wordt gemeld. Met andere woorden: de belastingbetaler betaalt minder belasting dan hij wettelijk verplicht is doordat hij inkomen of informatie verborgen houdt voor de belastingautoriteiten.
- **Belastingparadijs**
  Een belastingparadijs is een land dat een lage of geen belasting oplegt. Ondernemingen gebruiken dergelijke landen om belasting te ontwijken die zij verschuldigd zouden zijn in een land met hogere belastingtarieven.

Activiteiten
Belastingontwijking komt vaker voor bij multinationals. Vooral zij kunnen profiteren van zogenaamde 'agressieve belastingplanning'. Kleine en middelgrote ondernemingen kunnen dit in veel mindere mate omdat zij niet beschikken over de middelen om hun belastingplanning over te laten aan specialisten op het gebied van belastingplanning.[56]

Belastingontduiking en belastingontwijking
SDG target: 17.1
We verwachten dat bedrijven op een rechtvaardige manier omgaan met het betalen van belastingen en dat zij zich niet schuldig maken aan belastingontduiking respectievelijk ernstige belastingontwijking.
Onvoldoende: Het bedrijf heeft zich schuldig gemaakt aan belastingontduiking, of er zijn ernstige en/of stelselmatige misstanden met betrekking tot belastingontwijking. Bij belastingontwijking maken we gebruik van 'red flags' om te bepalen of het bedrijf zich schuldig maakt aan ernstige vormen van belastingontwijking. Dit is het geval als er op alle vier de vragen bevestigend geantwoord kan worden:

1. Is het bedrijf betrokken bij ernstige misstanden over belastingontwijking en/of herhaaldelijk juridisch veroordeeld voor belastingontwijking en/of lobbyt het bedrijf actief voor een (veel) lagere belastingdruk en/of tegen wetgeving voor grotere belastingtransparantie?
2. Is het bedrijf onvoldoende transparant doordat er geen (zichtbaar) beleid voor belastingen is en geen transparantie per land waar het activiteiten ontplooit?
3. Heeft het bedrijf dochterbedrijven in belastingparadijzen zonder dat het daar daad-

52 Sustainalytics, 2013, Multi-National Corporations and Tax Transparancy: Issues for Responsible Investors, p. 6.
53 Eerlijke Bankwijzer, 2014, 14e update, p. 58.
54 Sustainalytics, 2013, Multi-National Corporations and Tax Transparancy: Issues for Responsible Investors, p. 7.
55 OESO, Glossary of terms: http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm#T.
56 OESO, Glossary of terms: http://www.oecd.org/ctp/glossaryoftaxterms.htm#T.

werkelijk activiteiten ontplooit? Bronnen zijn de top tien belastingparadijzen in de Corporate Tax Haven Index van Tax Justice Network[57] en de non-cooperative tax jurisdictions van de Europese Unie[58].

4. Is er bij het bedrijf sprake van een grote 'tax gap'[59]?

Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet heel ernstig en/of het bedrijf heeft maatregelen genomen om dergelijke situaties in de toekomst te voorkomen.

Voldoende: Er zijn geen misstanden bekend in relatie tot belastingontduiking en belastingontwijking.

Goed: Het bedrijf is transparant over zijn belastingafdracht en meldt in welke landen het belasting afdraagt, en/of het bedrijf is transparant over zijn beleid voor belastingafdracht. Idealiter staat in dit beleid dat het bedrijf door middel van belasting een eerlijke bijdrage wil leveren aan de samenlevingen waar het actief is. Het bedrijf publiceert zijn volledige groepsstructuur.

Uitstekend: Het bedrijf heeft beleid zoals hierboven beschreven. Bovendien staat in dit beleid dat het door middel van belasting een eerlijke bijdrage wil leveren aan de samenlevingen waar het actief is. Ook committeert het bedrijf zich aan toonaangevende standaarden, zoals de GRI performance indicator on Tax, of de OESO Guidelines, Chapter XI Taxation, principle 1 + par 104 of the commentary.

3.7 LOBBYACTIVITEITEN EN POLITIEKE BIJDRAGEN

We verwachten van ondernemingen dat zij niet lobbyen voor of politieke bijdragen geven aan activiteiten die in strijd zijn met onze duurzaamheidscriteria op gebied van mensenrechten, biodiversiteit en klimaat. Twee voorbeelden van lobbyactiviteiten die tegen onze duurzaamheidscriteria zijn, zijn de lobby die verwarring zaait over de invloed van de mens op de opwarming van de aarde en de wapenlobby.

Ondernemingen kunnen ook lobbyen voor activiteiten die wel in overeenstemming zijn met onze duurzaamheidscriteria of zelfs duurzaamheid bevorderden. Zo hebben wij zelf gelobbyd voor het verbod op investeringen in clustermunitie. Het is goed als een onderneming transparant is over de bedragen die zij uitgeeft aan lobbyactiviteiten of aan politieke bijdragen.

DEFINITIES[60]:

- **Lobbyen**
  Elke activiteit die is bedoeld om het beleid en de beslissingen van een overheid of instelling te sturen in de richting van een bepaald doel of resultaat. Zelfs als dergelijke activiteiten wettelijk zijn toegestaan, kunnen zij ontwrichtend werken als de mate van invloed – van ondernemingen, verenigingen, organisaties en personen – buitenproportioneel is.
- **Politieke bijdrage**
  Elke bijdrage in contanten of in natura om een politiek doel te ondersteunen. Bijvoorbeeld schenking van eigendom of diensten, advertenties en promotionele activiteiten die een politieke partij steunen, en de aankoop van kaartjes voor evenementen voor de inzameling van geld.
- **Political Action Committees (PAC)**
  PAC's worden in de Verenigde Staten door onder andere ondernemingen gebruikt om bijdragen van personen te bundelen en vervolgens te verspreiden onder politieke kandidaten of politieke partijen. PAC's kunnen ook zelfstandig geld besteden aan politieke activiteiten.

57 https://www.corporatetaxhavenindex.org/
58 https://ec.europa.eu/taxation_customs/tax-common-eu-list_en
59 Dat betekent het verschil tussen de verwachte belastingdruk (expected tax rate) op basis waarvan omzet is gegenereerd en de daadwerkelijke belastingdruk dat het bedrijf rapporteert over de periode. https://d8g8t13e9vf2o.cloudfront.net/Uploads/w/c/g/pri_taxguidance2015_550023.pdf
60 Transparency International, *The Anti-Corruption Plain Language Guide*, 2009.

Activiteiten
In bepaalde sectoren is het risico op lobbyen hoger, bijvoorbeeld in de farmaceutische industrie en de financiële sector. Ook in de landbouw en in de olie- en gasindustrie wordt veel gelobbyd. In de olie- en gasindustrie beleggen wij echter niet.

Lobbyactiviteiten en politieke bijdragen
SDG target: 16.6
We verwachten dat bedrijven, niet lobbyen voor of politieke bijdragen geven aan activiteiten die in strijd zijn met onze duurzaamheidscriteria.
Onvoldoende: Er zijn misstanden. Het bedrijf geeft politieke bijdragen aan of lobbyt voor maatregelen die in strijd zijn met onze duurzaamheidscriteria.
Matig: Er zijn misstanden, maar deze zijn niet strijdig met onze duurzaamheidscriteria, of het bedrijf belooft dit in de toekomst te voorkomen.
Voldoende: Er zijn geen misstanden. Ook kan het bedrijf aangeven dat het geen politieke bijdragen doet.
Goed: Het bedrijf is transparant over het doel of de doelen waar het voor lobbyt of waaraan het politieke bijdragen geeft en maakt de bedragen die het daaraan uitgeeft openbaar.

3.8 TRANSPARANTIE[61]

Wij verwachten van ondernemingen dat zij transparant zijn over hun prestaties op het gebied van bestuur, klimaat, biodiversiteit en mensenrechten. Als een onderneming transparant is over deze prestaties, dan geeft dat aan dat zij bereid is verantwoording hierover af te leggen. Het is goed als de onderneming niet alleen haar positieve prestaties, maar ook haar negatieve prestaties op duurzaamheidsgebied publiceert. Het is ook goed als de onderneming laat zien dat zij belanghebbenden, zoals werknemers en omwonenden, raadpleegt. Ook de OESO-richtlijnen en de United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGPs) benadrukken het belang van publiekelijk rapporteren. Om verantwoording af te leggen over de manier waarop ondernemingen omgaan met de impact die zij hebben op mensenrechten en milieu moeten zij bereid zijn dit extern te communiceren, met name wanneer zorgen worden geuit door of namens betrokken belanghebbenden. Voor Europese bedrijven verwachten we dat ze rapporteren conform de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en voor niet-Europese bedrijven conform GRI.

TRANSPARANTIE

Transparantie is de eigenschap van overheden, ondernemingen, organisaties en personen om openheid te geven over informatie, regels, plannen, processen en handelingen. In principe hebben dragers van een openbaar ambt, ambtenaren, de managers en directeuren van ondernemingen en organisaties, en leden van raden van commissarissen en raden van toezicht de plicht om zichtbaar, voorspelbaar en begrijpelijk te handelen ter bevordering van medezeggenschap en verantwoordelijkheid.[62]

Transparantie
SDG targets: 12.6, 16.6
Wij verwachten dat bedrijven transparant zijn over hun prestaties op het gebied van bestuur, klimaat, biodiversiteit en mensenrechten.
Onvoldoende: Het bedrijf publiceert geen rapportages en beleid, of verstrekt onjuiste informatie.
Matig: Het bedrijf publiceert selectieve informatie: het vermeldt alleen de positieve resultaten en/of beperkt zich in de keuze van onderwerpen.
Voldoende: Het bedrijf rapporteert over of is – eventueel reactief – open over zijn duurzaamheidsbeleid, waaronder: bestuur[63], mensenrechten, milieu en biodiversiteit. Niet-Europese bedrijven

61 ISO 26000 ; Global Reporting Initiative; PRI.
62 Transparency International, *The Anti-Corruption Plain Language Guide*, 2009.
63 Met bestuurlijke zaken doelen we op onderwerpen als corruptie, ketenbeleid en lobby.

	rapporteren volgens toonaangevende initiatieven, zoals het Global Reporting Initiative (GRI) en de Sustainability Accounting Standards board (SASB). Europese bedrijven rapporteren minimaal conform CSRD.
Goed:	Het bedrijf rapporteert over zijn prestaties op duurzaamheidsgebied, zowel de positieve als negatieve, en publiceert deze. Het stelt doelen en laat de ontwikkeling van zijn beleid en prestaties door de tijd heen zien.
Uitstekend:	Het bedrijf doet het bovenstaande en de onderneming rapporteert over mensenrechten volgens het UNGPs Reporting Framework